

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง
การนำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเรื่องยาสูบ
ไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2555
ประเด็น การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาสูบ
ในสถานศึกษา จังหวัดลำพูน
สัญญาเลขที่ 55-01-16

โดย
นายอุดม สุริยะวงศ์
นางบุพพันธ์ คำธิตา
และคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคม จังหวัดลำพูน

สนับสนุนโดย
ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
สิงหาคม 2556

คำนำ

การดำเนินงาน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่องการนำคัมภีร์สุขภาพแห่งชาติ
เรื่องยาสูบ ไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูนปี 2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนมติ
คัมภีร์สุขภาพที่นำไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดลำพูนปี 2555 ซึ่งคณะทำงานได้นำเสนอรายงานผล
การศึกษาเชิงกระบวนการ โดยกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมและหวังว่าข้อมูล ข้อคิดเห็นจากการ
เก็บรวบรวมคงจะให้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานต่อไป

คณะทำงาน ผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
- แนวคิดการศึกษา	1
- ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์	2
- กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	3
- นิยาม	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย	
- ขอบเขตการวิจัย	5
- พื้นที่ดำเนินการ	6
- ระยะเวลาดำเนินการ	6
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 3 ผลการดำเนินการ	
- ข้อมูลการจัดเวทีสนทนากลุ่ม	8
- ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม	13
บทที่ 4 อภิปรายผล	
- บทเรียนและการสานต่อการดำเนินงาน	16
เอกสารอ้างอิง	17
ภาคผนวก	18

กิตติกรรมประกาศ

คณะทำงาน ผู้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การนำมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ยาสูบ ไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูน ประเด็น “กลุ่มเด็กและเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหายาสูบในสถานศึกษาอย่างไร”

ขอขอบคุณคณะนักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง โรงเรียนที่เป็นพื้นที่การศึกษาของ จังหวัดลำพูน

ขอขอบคุณผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ขอขอบคุณผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ และนักวิชาการ ของศูนย์ฯ ที่ให้การสนับสนุนโครงการด้วยดี ซึ่งผลจากการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

คณะทำงาน

บทคัดย่อ

การดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง การนำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ยาสูบ ไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูน ปี 2555 ประเด็น “กลุ่มเด็กและเยาวชน องค์การปกครองท้องถิ่น สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหายาสูบในสถานศึกษาอย่างไร” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกอบด้วย กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษา พื้นที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 2 แห่ง ผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น 5 แห่ง ใช้แนวทางตามกรอบ CIPP Model อธิบายผลเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ทุกกลุ่มให้ข้อมูลว่า ความรู้เรื่องโทษ พิษภัยของบุหรี่ได้รับจากสื่อทั่วไป และทุกโรงเรียนได้ให้ความรู้และเน้นย้ำในวิชาสุขศึกษาและแนะแนว แต่มีปัจจัยนำในกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่ของวัยรุ่น คิดว่าเท่หรือเป็นแฟชั่น เพื่อนชักจูง ทำให้อยากลองสูบบุหรี่และพื้นฐานของกลุ่มที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เครียด คิดว่าลองรสชาติแล้วรู้สึกผ่อนคลาย ด้านปัจจัยเอื้อกลุ่มนักเรียนให้ข้อมูลว่า การเข้าถึงบุหรี่ง่าย มีแหล่งร้านค้าอยู่ใกล้สถานศึกษา หลีกเลี่ยงกฎหมายโดยแยกบุหรี่บรรจุกล่องเล็กหรือซองกระดาษ ไว้จำหน่าย มาตรการควบคุมทางกฎหมายดูแลไม่ทั่วถึง ด้านปัจจัยเสริมที่สำคัญพบว่า เห็นบุคคลใกล้ชิดตัว เช่น บิดา มารดา ครู ผู้นำหมู่บ้านสูบบุหรี่

สำหรับกลุ่มผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษา มีความสนใจร่วมแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยมีการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์แก่เยาวชน นำมาตรการควบคุมมาใช้แต่ยังมีจำกัดด้านความต่อเนื่อง หน่วยงานที่รับผิดชอบยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ การมีส่วนร่วมยังไม่จริงจัง จากผลการศึกษา เห็นควรให้มีการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพเชิงบูรณาการ สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มากขึ้น มีการผลักดันให้เป็นวาระของจังหวัดหรือของท้องถิ่นทุกระดับ

บทที่ 1

บทนำ

1. แนวคิดการศึกษา

แนวคิดของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การนำมิติสมัชชาสุขภาพด้านยาสูบ นำสู่การปฏิบัติ ประเด็นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาสูบในสถานศึกษา จังหวัดลำพูน ใช้แนวคิดการดำเนินงานขับเคลื่อนการนำมิติสมัชชาสุขภาพ ซึ่งได้จากกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคความรู้และวิชาการ ภาคประชาสังคม ภาครัฐ/ ภาคการเมือง ตามแนวคิด “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ของ ศ.นพ ประเวศ วะสี และหลังจากนำมิติจากสมัชชาสุขภาพสู่การปฏิบัติหลายภาคส่วนในระดับปฏิบัติต้องมีการดำเนินงานตามมิติสมัชชาสุขภาพ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ซึ่งมีการติดตามผลการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพด้านยาสูบสู่การปฏิบัติ โดยมีการติดตามในประเด็นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาสูบในสถานศึกษา โดยมีแนวคิดการติดตามประเมินกระบวนการนำสู่การปฏิบัติเป็นกลุ่มเป้าหมาย นักเรียน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติในระดับพื้นที่และเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลต่อเด็กและเยาวชนในอนาคตต่อไป

2. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดลำพูนมีประชากร 404,960 คน เป็นชาย 196,868 คน เป็นหญิง 207,692 คน ประชากรส่วนหนึ่งเป็นวัยแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน และมีประชากรอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 55,184 คน จากสถานการณ์สูบบุหรี่รายจังหวัด ในสถานการณ์ การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2534– 2550 ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าจังหวัดลำพูนอยู่ใน 5 จังหวัดลำดับแรกที่ประชากรหญิงมีอัตราการสูบบุหรี่ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปสูงสุด และจากสรุปสถานการณ์ควบคุมการบริโภคยาสูบประเทศไทย พ.ศ. 2555 จังหวัดลำพูน มีอัตราการบริโภคยาสูบร้อยละ 23.77 อยู่ในลำดับที่ 51 ของประเทศ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน สรุปผลสำรวจการสูบบุหรี่ในชุมชน พบว่าร้อยละ 92.5 ได้มีกติกาหรือมาตรการเกี่ยวกับบุหรี่ ร้อยละ 75.83 ไม่มีการเฝ้าระวังการสูบบุหรี่ในที่ ห้ามสูบบุหรี่ ร้อยละ 94.17 มีผู้รับผิดชอบการสูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบบุหรี่ร้อยละ 75.00 ให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการลด ละ เลิก บุหรี่ สถานที่จำหน่ายบุหรี่ในชุมชน อยู่ห่างจากโรงเรียน 100 เมตร ร้อยละ 42.5 และโรงเรียนในชุมชนยังได้รับการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และ ของรางวัลในการแข่งขันกีฬา โดยมีกาแสดงสัญลักษณ์ของบุหรี่ 3 แห่ง

มติสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 3 พ.ศ. 2553 มติที่ 6 มาตรการในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านยาสูบ มีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนการดำเนินงานและเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมการบริโภคยาสูบ ตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมยาสูบแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 ในส่วนของจังหวัดลำพูนมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การดำเนินงาน ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อควบคุมป้องกันการบริโภคยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด ประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด และสร้างความร่วมมือใช้มาตรการทางกฎหมายตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของหมู่บ้าน / ชุมชน ในการรณรงค์ลดพฤติกรรมเสี่ยง โดยเน้นหนักในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น ภาคประชาสังคม โดยสมาคมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดลำพูน จึงมีแนวคิดในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ โดยจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่องการนำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการควบคุมยาสูบไปปฏิบัติเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนและสภาเด็ก ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติการส่งเสริมพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพดี

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

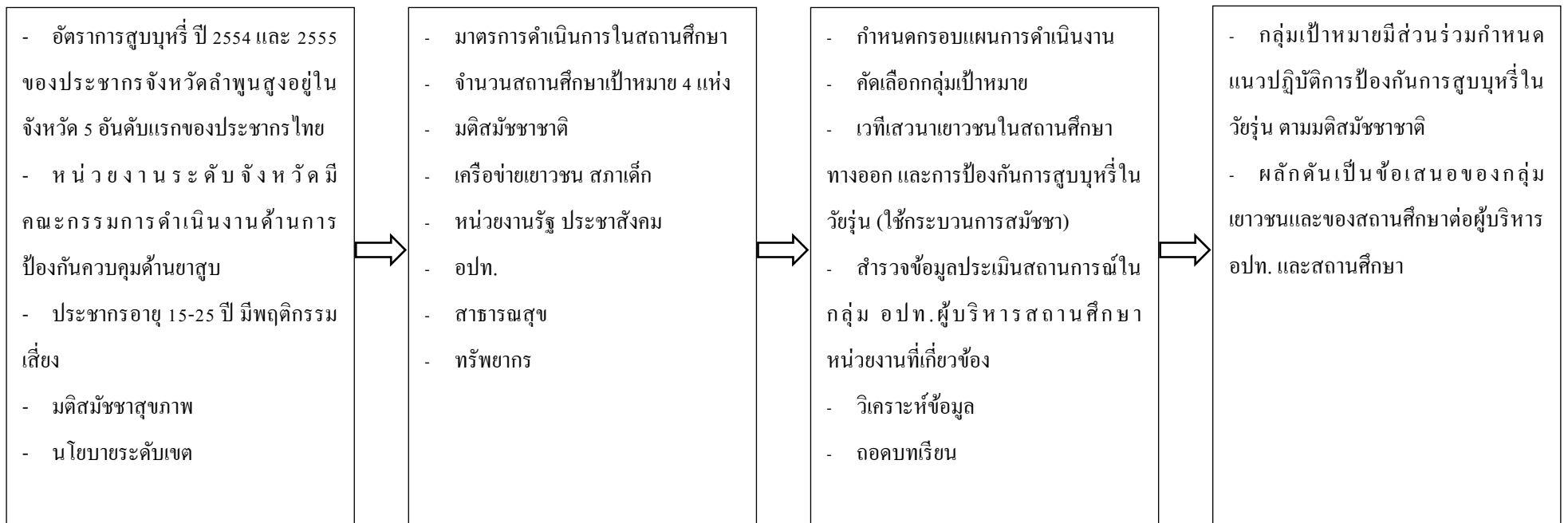
3.1 สร้างการมีส่วนร่วม การขับเคลื่อน มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 หารูปแบบกระบวนการ การหนุนเสริม การขับเคลื่อนการนำมติสมัชชาสุขภาพ

3.3 ค้นหาแนวทาง และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน มาตรการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านยาสูบตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

4. กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการดำเนินงาน
“มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติด้านยาสูบ นำไปสู่การปฏิบัติ”
ประเด็น การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาสูบในสถานศึกษา จังหวัดลำพูน

5. นิยาม

- มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติด้านยาสูบ หมายถึง มติสมัชชาสุขภาพตาม พรบ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และเป็นมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 3 พ.ศ. 2553 มติที่ 6 มาตรการในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านยาสูบ
- การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ในการรับรู้ สนใจและร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน
- เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 - ปีที่ 6 ของโรงเรียนเป้าหมายที่ศึกษา

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการดำเนินงาน นำมติสมัชชาสุขภาพ ประเด็น “กลุ่มเด็กและเยาวชน สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาสุขภาพในสถานศึกษาอย่างไร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างการมีส่วนร่วม การขับเคลื่อน มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
2. หารูปแบบกระบวนการ การหนุนเสริม การขับเคลื่อนการนำมติสมัชชาสุขภาพสู่การปฏิบัติในพื้นที่
3. ค้นหาแนวทางและปัจจัยความสำเร็จ ในการดำเนินงานมาตรการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านยาสูบตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ขอบเขตการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกลุ่มเป้าหมาย มีส่วนร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย กลุ่มเด็กและเยาวชนในโรงเรียน

- กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น
- กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ร่วมกันประเมินสถานการณ์ในพื้นที่ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดแนวทางมาตรการ ขับเคลื่อนในพื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และมีข้อเสนอแนวทาง เิงน โยบายสื่อสารให้ผู้บริหารระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด

พื้นที่ดำเนินการ

- โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 แห่ง
ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
โรงเรียนป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 2 แห่ง
ได้แก่ โรงเรียนวัดบ้านก้อ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
โรงเรียนริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- องค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบ โรงเรียนเป้าหมาย
ได้แก่ เทศบาลเมืองลำพูน
เทศบาลตำบลริมปิง
เทศบาลตำบลป่าซาง
- องค์กรปกครองท้องถิ่นอื่น ร่วมดำเนินการ
ได้แก่ เทศบาลตำบลทาทุ่งหลวง
เทศบาลตำบลแม่แรง
เทศบาลตำบลประตูป่า

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม 2555 - สิงหาคม 2555	- จัดโครงสร้างคณะทำงาน
- ประชุมชี้แจงกรอบแนวคิดและคณะทำงาน
โครงการ
- ปรับปรุงโครงการ
- ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ได้แก่ - ผู้บริหารสถานศึกษา
- องค์กรปกครองท้องถิ่น
- สถาบันวิจัยหรือศูนย์
กันยายน – ตุลาคม 2555	- ประชุมคณะทำงานสร้างเครื่องมือและกำหนด
แผนออกปฏิบัติงานเก็บข้อมูล
- ตั้งคราะห์ข้อมูลประเมินสถานการณ์
พฤศจิกายน 2555 – มกราคม 2556	- สสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามตามกลุ่มเป้าหมาย
มกราคม – กุมภาพันธ์ 2556	- ประเมินสรุปรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล

มีนาคม 2556	- สังเคราะห์ ถอดบทเรียน
	- ประมวลผล
เมษายน – พฤษภาคม 2556	- สรุปรายงานผลการวิจัย
มิถุนายน 2556	- ปิดโครงการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มเด็กและเยาวชนมีโอกาสได้เสนอข้อคิดเห็น มุมมอง ทางออก เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อหนุนเสริม มาตรการควบคุมป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านยาสูบร่วมกัน ผู้บริหาร การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. มีแนวทางการขับเคลื่อน เพื่อผลักดันแนวปฏิบัติสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม ระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด

บทที่ 3

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ การนำมติสมัชชาเรื่อง ยาสูบ ไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูน ปี 2556 คณะทำงานได้มุ่งเน้นศึกษาถึงการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ที่องค์กรปกครองท้องถิ่น สถานศึกษาได้ดำเนินการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ข้อมูลการจัดเวทีสนทนากลุ่ม

การจัดเวทีเสวนาเยาวชนกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา เพื่อรับทราบทัศนะ แลกเปลี่ยนสถานการณ์ เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติและการแก้ไขปัญหา จากหัวข้อคำถามและข้อมูลที่รวบรวมได้จากเวทีของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประมาณ 20 - 30 คน ประกอบด้วยทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมปลายและนักเรียนระดับมัธยมต้น โรงเรียนขยายโอกาส พอสรุปได้ดังนี้

หัวข้อคำถาม : “นักเรียนเคยสูบบุหรี่หรือไม่”

ระดับมัธยม * โรงเรียนป่าซาง

ส่วนใหญ่ นักเรียนไม่สูบบุหรี่เพราะ

- ทำลายสุขภาพ
- เปลืองเงิน

ส่วนเพื่อน ๆ ที่สูบก็นั่งอยู่ข้าง (เพื่อนที่อยู่ห้องท้าย ๆ)

- อยากลอง
- แอบสูบ
- เห็นเพื่อนบอกว่า (อร่อย)
- เกเรียด
- ไม่รู้จิตใจพวกเขา

* โรงเรียนจักรคำคณาทร

ส่วนใหญ่ไม่สูบเพราะเห็นโทษของบุหรี่

- โรคปอด
- โรคมะเร็ง
- เบาหวาน
- ถุงลมโป่งพอง
- รับรู้จากการเรียนวิชาสุขศึกษา

เพื่อนที่สูบจากการสอบถาม เพราะ

- ตามเพื่อน / เพื่อนชวน
- เกเรียด
- เห็นผู้ใหญ่ทำ
- อิทธิพลจากหนัง / ละคร
- ไม่มีอะไรทำ
- แฟชั่น / เท่

โรงเรียนขยายโอกาส * โรงเรียนบ้านก้อง , โรงเรียนริมปิง

นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่ เพราะ

- ทำร้ายตัวเอง
- รู้ว่าเป็นมะเร็งปอด / ตายไว

เพื่อนนักเรียนบางคนสูบ เพราะ

- คิดว่าเท่
- ยังไม่รู้เรื่องโทษของบุหรี่

หัวข้อคำถาม : “สภาพแวดล้อมที่นักเรียนพบเห็นเกี่ยวกับเรื่องบุหรี่”

ระดับมัธยม * โรงเรียนป่าซาง

- รอบโรงเรียนมีร้านค้าขายบุหรี่
- สมาชิกในครอบครัวยังมีการสูบบุหรี่ เช่น พ่อ, พี่ชาย
- พ่อเคยใช้ให้ไปซื้อบุหรี่แต่ไม่ยอมไป
- ในหมู่บ้านยังมีการขายบุหรี่อย่างเปิดเผย

*** โรงเรียนจักรคำคณาทร**

- สมาชิกในครอบครัวยังสูบบุหรี่
- รอบโรงเรียนมีร้านค้ามากและขายบุหรี่ด้วย
- คุณครูในโรงเรียนยังสูบบุหรี่อยู่หลายท่าน (3 - 4 คน)
- ร้านค้าในหมู่บ้านขายอย่างเปิดเผย รวมทั้งแบ่งขายด้วย

โรงเรียนขยายโอกาส * โรงเรียนบ้านก้อง, โรงเรียนริมปิง

- สมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่
- ร้านค้าในหมู่บ้านมีบุหรี่ขายแม่จะมีป้ายรณรงค์เรื่องบุหรี่

หัวข้อคำถาม : “นักเรียนรับรู้โทษของบุหรี่จากแหล่งใด”

ระดับมัธยม * โรงเรียนป่าซาง

1. จากวิชาที่เรียน วิชาสุขศึกษาเกี่ยวกับเรื่องบุหรี่
 - ทำให้เป็นมะเร็ง
 - อุดลมโป่งพอง
 - มะเร็งช่องปาก
2. จากป้ายรณรงค์

*** โรงเรียนจักรคำคณาทร**

1. จากวิชาที่เรียน สุขศึกษา
 - ทำให้เป็นโรคปอด
 - มะเร็ง
 - อุดลมโป่งพอง
 - เบาหวาน
2. จากช่องซองบุหรี่
3. จากการเข้าค่ายอบรมเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด

โรงเรียนขยายโอกาส * โรงเรียนบ้านก้อง, โรงเรียนริมปิง

1. จากการเรียนรู้วิชาเกี่ยวกับสารเสพติด
 - วิชาสุขศึกษา
 - วิชาพลศึกษา
 - วิชาแนะแนว
2. ป้ายรณรงค์ในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องบุหรี่

หัวข้อคำถาม : “นักเรียนเห็นควรมีมาตรการเกี่ยวกับบุหรี่อย่างไร”

ระดับมัธยม * โรงเรียนป่าซาง

- ห้ามมาตรการที่เข้มงวดขึ้น
- ห้ามสูบบุหรี่ในเครื่องแบบ
- รัฐบาลต้องกำหนดภาษีบุหรี่แพงขึ้น

* โรงเรียนจักรคำคณาทร

- ห้ามสูบบุหรี่ในเครื่องแบบ
- ทำพื้นที่ให้โล่ง เช่น ห้องน้ำ
- มีแกนนำวินัย เช่น ตำรวจ นักเรียน
- มีค่าเตือนบนซองบุหรี่ให้ใหญ่ขึ้น

โรงเรียนขยายโอกาส * โรงเรียนบ้านก้อง, โรงเรียนริมปิง

- ห้ามเอาไฟแช็กมาโรงเรียน
- ห้ามยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด
- รณรงค์ให้รุ่นพี่เป็นตัวอย่าง
- เลิกโรงงานผลิตบุหรี่
- บังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดฝ่าฝืน / ปรับ
- ทำงานบนซองบุหรี่ให้น่ากลัว เช่น มะเร็ง / โรคเหงือก

หัวข้อคำถาม : “นักเรียนคิดว่าควรทำกิจกรรมอะไรเกี่ยวกับบุญหรี”

ระดับมัธยม : 1. กิจกรรมถ้าเป็นการอบรมก็จะเบื่อ ได้ผลน้อย

2. การจัดนิทรรศการก็จะเดินผ่านไม่สนใจ

* สิ่งที่ควรทำ

- การใช้สุนทรียะสนทนา คงใช้ได้ดีกับนักเรียน คือการใช้กระบวนการคิดเพื่อให้เกิดสำนึก
- ใช้ขบวนการศึกษา สร้างสำนึกและตระหนัก เช่น การไปศึกษาดูงานตามโรงพยาบาล จากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากบุญหรีว่าเป็นอย่างไร แล้วผู้ศึกษาก็จะเกิดสำนึกและตระหนัก
- ทำกิจกรรมปลูกฝังจากครอบครัว ควรให้ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น
- การทำกิจกรรมควรมีความต่อเนื่อง

โรงเรียนขยายโอกาส : 1. ทำกิจกรรมที่มีสาระ เช่น

- ออกกำลังกาย
- ร้องเพลง
- อ่านหนังสือ
- เข้าวัด
- เลี้ยงสัตว์
- ช่วยพ่อแม่
- ล้างจาน
- ปลูกต้นไม้
- หลีกเลี้ยงเที่ยวกลางคืน

2. มีลานกีฬาชุมชน

3. ในหมู่บ้านควรมีป้ายรณรงค์เรื่องบุญหรี

2. ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายพบว่า

1. กลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง มีเป้าหมายสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม คือ

- กิจกรรมรณรงค์เยาวชนห่างไกลยาเสพติดในงานประเพณีและวันสำคัญของท้องถิ่น โดยมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เห็นโทษภัยจากยาเสพติด สุรา บุหรี่

- จัดกิจกรรมกีฬาเยาวชนด้านยาเสพติด
- จัดให้มีลานกีฬาสำหรับประชาชนออกกำลังกาย
- จัดสถานที่ทำงานปลอดบุหรี่
- ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนด้านจริยธรรม

2. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนพื้นที่เป้าหมายโครงการวิจัยเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด (โรงเรียนจักรคำคณาทร) โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ (โรงเรียนป่าซางวิทยาคม) และโรงเรียนขยายโอกาส 2 แห่ง (โรงเรียนวัดบ้านบ้านก้อง, โรงเรียนริมปิง)

- การบริหารจัดการของโรงเรียน
 - ทุกโรงเรียน มีอาจารย์ / ครู ฝ่ายปกครองรับผิดชอบดูแลด้านความปลอดภัย ด้านการเรียนแก่เด็กนักเรียน เป็นรายชั้นเรียน
 - อาจารย์ / ครู ฝ่ายปกครอง มีการประสานงานกับผู้ปกครองของเด็กนักเรียน
 - กำหนดมาตรการ กติกา ด้านความปลอดภัยของนักเรียน
 - ตรวจสอบ สังเกตพฤติกรรมที่เสริมให้สูบบุหรี่ รายงานความปลอดภัยแก่ผู้ปกครอง

3. กลุ่มนักเรียน จากการสนทนากลุ่มเด็กนักเรียนเป้าหมาย โรงเรียนละ 30 คน พบว่า

3.1 ความรู้เรื่องโทษ พิษภัยของการสูบบุหรี่

ทุกโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโทษและภัยจากการสูบบุหรี่ว่าทำลายสุขภาพ เป็นสาเหตุของโรกระบบทางเดินหายใจ โรกระบบทางเดินอาหาร และโรคมะเร็ง โดยได้รับรู้โทษภัยของบุหรี่จากวิชาสุขศึกษา วิชาแนะแนว สื่อรณรงค์ สิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ทุกกลุ่มมีความเห็นว่า การสูบบุหรี่ถือเป็นการทำร้ายตัวเองและครอบครัว

- 3.2 ปัจจัยนำ ที่ทำให้มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ได้แก่
- อยากลองว่ารสชาติ โทษหรือผลของการสูบบุหรี่ที่ได้รับรู้มา เป็นจริงหรือไม่
 - คิดว่าเป็นแฟชั่น เท่
 - เยาวชนที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ ชี้นำให้ลองรสชาติของบุหรี่แล้วรู้สึกผ่อนคลาย
- 3.3 ปัจจัยเอื้อ ที่ทำให้เยาวชนสูบบุหรี่ กลุ่มให้ข้อคิดเห็นว่า แหล่งร้านค้าที่ขาย บุหรี่หาได้ง่าย อยู่ใกล้สถานศึกษา หลีกเลียงกฎหมาย จัดแบ่งบรรจุโดยใช้ซองกระดาษ หรือ ถุงพลาสติกจำหน่าย
- เยาวชน นักศึกษาที่อยู่หอพัก มีผู้จำหน่ายบุหรือนำมาขายไว้ในหอพัก
- 3.4 ปัจจัยเสริม ในกลุ่มสนทนาทุกกลุ่มยอมรับว่า มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ คือ พ่อ แม่ พี่ คุณครู รวมถึงผู้นำชุมชน หมู่บ้าน
- 3.5 ด้านมาตรการในการควบคุมป้องกันการสูบบุหรี่
- ทุกโรงเรียน มีมาตรการในการควบคุม คือ
 1. ให้ความรู้เรื่องโทษ พิษภัยของบุหรี่ ยาเสพติด
 2. เข้มงวด ในการตรวจ ให้คำปรึกษานักเรียนที่เข้าข่ายมี พฤติกรรมสูบบุหรี่
 3. ให้มีผู้นำนักเรียน ติดตามความประพฤติของนักเรียนทุกระดับชั้น
 4. ครูฝ่ายปกครอง รายงานพฤติกรรมแก่ผู้ปกครองนักเรียน

โดยสภาพในกลุ่มนักเรียนเป้าหมายในการศึกษา มีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยของการสูบบุหรี่ และทราบถึงทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่สูบบุหรี่ ได้แก่ การออกกำลังกาย ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น ช่วยพ่อแม่ขายของ อ่านหนังสือ และมีบางคนบอกว่า เล่นเกมออนไลน์ ซึ่งประเด็นนี้มีผู้เห็นแย้งว่า การเล่นเกมออนไลน์โดยไม่รู้จักแบ่งเวลา ก็จะทำให้เกิดโทษจึงควรมีแนวทางการชี้นำเด็กนักเรียนให้ถูกต้องต่อไป

บทที่ 4

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การนำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่องยาสูบไปปฏิบัติที่จังหวัดลำพูน ปี 2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ และหารูปแบบการดำเนินงานหนุนเสริม การดำเนินงานมาตรการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย กลุ่มเด็ก เยาวชนในโรงเรียน 120 คน กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น 20 คน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มในกลุ่มเป้าหมาย ผลของการศึกษา พบว่า

- กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น รับทราบถึงมาตรการการควบคุมยาสูบ แต่ในการดำเนินงาน ในแนวทางปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดยังมีข้อจำกัด เรื่องการบังคับใช้ตามมาตรการ เช่น การกำหนดระยะทางร้านค้าขายบุหรี่ใกล้สถานศึกษา
- กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ได้นำมาตรการต่าง ๆ มาดำเนินการใน โรงเรียนซึ่งได้ผลดี เพราะมีอาจารย์ฝ่ายปกครอง ผู้นำนักเรียน ใช้มาตรการกวดขันในโรงเรียน แต่ยังคงควบคุมไม่ได้เพราะช่วงเวลาที่นักเรียนอยู่นอกเวลาเรียน ซึ่งต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองที่บ้าน
- กลุ่มนักเรียน นักเรียนที่ให้ข้อมูลในกลุ่มสนทนา เห็นว่าครอบครัวและเพื่อน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดพฤติกรรม การสูบบุหรี่และเห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์พิษภัยของการสูบบุหรี่ โดยมีข้อเสนอว่า ในหลักสูตรการศึกษาน่าจะมีภาคปฏิบัติให้นักเรียนเข้าไปสัมผัสหรือศึกษาข้อมูลผลของการสูบบุหรี่ จากผู้ป่วยในโรงพยาบาล เสริมกับที่โรงเรียนสอนในหลักสูตร ด้านมาตรการที่สถานศึกษานำมาใช้กลุ่มนักเรียนมีข้อเสนอว่า ในการกำหนดมาตรการควบคุมความประพฤตินักเรียนควรให้ทุกกลุ่มชั้นเรียนมีส่วนร่วม ในการกำหนดมาตรการควบคุมดูแลกันเองของนักเรียน

ในส่วนของจังหวัดลำพูนได้มีการดำเนินงานควบคุมป้องกันการบริโภคยาสูบ โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันมาตรการต่าง ๆ สู่การปฏิบัติ ซึ่งถ้ามีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานสู่หน่วยงานระดับอำเภอ / ตำบล โดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นรูปธรรมหรือกำหนดเป็นวาระสำคัญของพื้นที่ เน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนและให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง น่าจะทำให้ผลลัพธ์เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน

บทเรียนและการสานต่อการดำเนินงาน

1. การนำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่องยาสูบไปปฏิบัติ การขับเคลื่อนในระดับจังหวัด ได้มีการจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน แต่ในการปฏิบัติจริง หน่วยงานสาธารณสุขเป็นแกนนำหลักที่จะเชื่อมร้อยทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรท้องถิ่นมาดำเนินการ แต่ในแง่ของทรัพยากรในการดำเนินงาน ยังแยกส่วนสู่การปฏิบัติในพื้นที่
2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ประเด็นสุขภาพตามมติสมัชชาสุขภาพสู่การปฏิบัติควรระดมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่
3. ทุกภาคส่วนให้ความสนใจและกังวลต่อการพัฒนาและมอบสิ่งดี ๆ ให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ถ้าทุกหน่วยงานยึดเป้าหมายเดียวกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน แก้ปัญหาและให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมผลักดันอย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นวาระของจังหวัดหรือของพื้นที่จะทำให้การขับเคลื่อนสำเร็จได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา จันทรไพจิตร. (2541). เหตุผลในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราพร สุวรรณธีรารังกูร. (2542). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในสถานศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชนคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพมาศ ร่มเกตุ. (2550). การรับรู้ถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ และพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสร้างเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- ศูนย์วิจัยและจัดการเรียนรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. สถานการณ์บุหรี่ของเยาวชนไทย อายุ 11-24 ปี พ.ศ. 2534-2550

ภาคผนวก

รายชื่อคณะกรรมการหลัก

1.	นายจรูญ คำปิ่นนา	ประธานสมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน
2.	นายอุดม สุริยวงศ์	หัวหน้าโครงการวิจัยฯ
3.	นายไกรลาส กันทาแจ่ม	คณะกรรมการ
4.	นางบุษพันธ์ คำธิตา	คณะกรรมการ
5.	นายทรงศักดิ์ จินะกาศ	คณะกรรมการ
6.	นายศราวุธ นันตาเวียง	คณะกรรมการ
7.	นายตระการชัย ธรรมานวงค์	คณะกรรมการ
8.	นายบุญเลง คีจิตกาศ	คณะกรรมการ
9.	นายวสุนธรา ปิงชัย	คณะกรรมการ
10.	นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	คณะกรรมการ
11.	นางอารีวรรณ บุญอุดม	คณะกรรมการ
12.	นายสุพจน์ ปันสุรัตน์	คณะกรรมการ
13.	นายนฤเทพ พรหมเทพ	คณะกรรมการ
14.	นางพิมพ์พรรณ จงศิริวัฒน์	เลขานุการ

เครือข่ายร่วม

เครือข่ายเยาวชน จังหวัดลำพูน

เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครือข่ายด้านการศึกษา จังหวัดลำพูน

